

Utredningen om hållbar terrängkörning

M 2020/00205/Nm

m.remissvar@regeringskansliet.se

CC: Michael Löfroth

Michael.lofroth@regeringskansliet.se

Yttrande över utredningen om hållbar terrängkörning, SOU 2019:67

Samiid Riikkasearvi (SSR) har beretts tillfälle att inkomma med yttrande över utredningen om hållbar terrängkörning. SSR lämnar följande synpunkter.

Sammanfattande kommentarer

SSR motsätter sig lagändringar i enlighet med utredningens nuvarande förslag eftersom dessa riskerar att cementera nuvarande trend med ökande skador och störningar från snöskoterkörning. SSR anser att det saknas övergripande förslag som leder till minskade skador och störningar och i allt väsentligt föreslås en oförändrad lagstiftning gentemot den nu gällande. SSR anser att utredningens förslag inte lever upp till direktivets efterfrågade resultat. Trots att utredningen innehåller vissa positiva förslag är vår bedömning att ett införande av dessa kommer leda till mer skada än nytta, eftersom den nödvändiga juridiska grunden som dessa förslag behöver vila på saknas. SSR vill särskilt peka på att en reformerad terrängkörningslag inte får medföra begränsningar för samebyarna att bedriva sitt näringsfång, renskötsel samt därtill knutna rättigheter såsom jakt och fiske.

Remissförfarandet

SSR är mycket förvånad över att Regeringen väljer att inte remittera det som enligt SSR (och ett flertal andra experter i utredningen) är avgörande för att skapa en hållbar terrängkörning. Nämligen det avsnitt (8.3.3–8.3.6.) som slår fast att enligt dagens lagstiftning så behövs markägarens samt andra rättighetsinnehavare medgivande för att lagligt framföra snöskoter på annans mark. Enligt SSR:s uppfattning är dessa avsnitt av stor vikt och bör inte lämnas utanför. Det måste i sammanhanget noteras att utredningen konstaterar att markägarens/andra rättighetsinnehavares samtycke för framförande av motordrivna fordon krävs. Utredningen konstaterar vidare att nuvarande lagstiftning är otydlig. Frågan har varit den mest omdiskuterade under utredningens gång och den som tydligast presenterats av flertalet som en lösning på dagens ohållbara terrängkörning. Detta sett både med utgångspunkt i att enskilda och allmänna intressen ska skyddas. Trots det undanber sig regeringen synpunkter kring frågan. SSR är starkt kritiska till regeringens tillvägagångssätt och agerande.

Övergripande kommentarer på utredningen

När det gäller de rättighetsinnehavare (samebyarna) som SSR företräder har det, utifrån direktivens utformning, funnits utrymme för utredningen att lämna förslag till en ny lagstiftning som ger renskötselförarna ett starkare skydd mot störningar och skador som nuvarande terrängkörning (framför allt snöskoterkörning) orsakar renskötseln samt att lämna förslag som ökar samebyarnas möjligheter till inflytande över terrängkörning på samiska marker. SSR:s uppfattning är att utredningen inte beaktat renskötseln behov i någon större omfattning, vilket också återspeglas i förslagen.

Mot bakgrund av utredningens föreslagna syfte är det centralt att klargöra att vissa av dessa "intressen" utgör grundlagsskyddade rättigheter – t.ex. renskötselrätt, vilket har avgörande betydelse för hur intresseavvägningar ska göras och beslut fattas. Vidare måste noteras att statliga myndigheter utifrån stadganden i rennäringslagen, regeringsformen, minoritetslagen och Sveriges folkrättsliga åtaganden är skyldiga att skydda och främja det samiska folkets kultur och näringar och säkerställa att samebyarna konsulteras och har inflytande i frågor som berör dem. Utredningen och dess förslag bottnar inte i dessa rättsliga utgångspunkter.

Terrängkörning och framförallt skoterkörning har under de senaste åren ökat i omfattning. Den ökade skotertrafiken innebär att det uppstår stora olägenheter för renskötseln dels genom att skotertrafik sker där renar uppehåller sig dels genom ökad mänsklig aktivitet vilket således stör renen. SSR vill här särskilt lyfta fram de stora skador som uppstår vid skotertrafik under känsliga perioder, såsom inför och under kalvning.

Renar som utsätts för stress minskar sitt betesintag på grund av minskad betesro, att ständigt utsättas för störning medför att renen är i ständig rörelse, vilket leder till att renen inte ges tillfälle att vila. Detta innebär en stor risk för sämre djurhälsa. En sämre djurhälsa innebär också att renen inte behåller den energi som är nödvändig för att klara flytten mellan de olika årstidlandena, framför allt i nära anslutning och under kalvningsperioden. Renen är under denna period extra känslig, störningar under den här perioden kan medföra att vajan kastar den kalv hon bär på för att själv överleva. Effekterna blir således både ur ett ekonomiskt perspektiv som djurhälsoperspektiv omfattande.

Det finns ingen motoriserad allemansrätt och körning på snöklädd mark kräver därför markägarens samt andra rättighetsinnehavares tillåtelse, precis som utredningen har konstaterat. Utredningens slutsatser avspeglas dock inte i lagförslaget utan förslaget ser i princip ut som nuvarande lagstiftning, vilket motverkar syftet med utredningen, att skapa en hållbar terrängkörning. SSR är djupt besviken eftersom utredningens inte kommer medföra någon minskning av skador överhuvudtaget.

SSR ser snarare en fortsatt ökning eftersom det finns en tydlig korrelation mellan antalet snöskotrar och skador/olägenheter för renskötsel.

Trots att det redan idag föreligger förbud enligt bland annat rennäringslagen att inte störa renar, ser SSR att detta förbud inte efterlevs. Det är också svårt för berörda samebyar och dess medlemmar att åberopa denna lagstiftning, då det krävs att du befinner dig på plats när en händelse sker. Det sker inte heller någon omfattande tillsyn inom befintliga förbudsområden, en ökad tillsyn är nödvändig om förbuden överhuvudtaget ska ha någon effekt. Utredningens förslag kommer inte tillrätta med denna problematik, vilket medför att förslagen blir verkningslösa i detta avseende.

Som framkommit i utredningen är tillfälliga förbud en möjlighet att freda renskötseln som rättighet och allmänt och enskilt intresse i förhållande till motstående intressen. Dock finns flera svårigheter med denna ordning. Förbuden ansöks om med kort varsel och kräver snabb handläggning och beslut, vilket inte alltid är möjligt. Detta medför risker för brister i handläggningen eller beslut som inte är ändamålsenliga och inte balanserar olika intressen utifrån rättsliga och sakliga grunder. Framför allt i Norrbottens län är det tydligt att nuvarande ordning inte är tillfredsställande ur ett renskötselperspektiv. SSR anser att det helt saknas förslag om att den ordning som tillämpas i Västerbottens och Jämtlands län med generella tillfälliga förbud på all statlig mark under maj månad även ska tillämpas i andra län inom renskötselområdet.

Terrängkörningslagen idag ger intrycket av att det är tillåtet att, under vissa förutsättningar, färdas på annans mark (utan dennes samtycke) med ett motordrivet fordon. Detta trots att terrängkörningslagen enbart är en förbudslagstiftning som inte gäller motsatsvis. Otydligheten lyftes vid terrängkörningslagens tillkomst, vid skoterutredningen (SOU 1994:16) och nu i utredningen om hållbar terrängkörning. Omfattande och ökande skador till trots har lagstiftaren inte förtydligat terrängkörningslagen, så att de som vill göra rätt kan göra rätt. Det är därför hög tid att staten når upp till sina förpliktelser vad gäller egendomsskyddet och i vart fall förtydligar gällande rätt.

Avslutande kommentarer

Skadorna och störningarna från dagens snöskoterkörning är inte acceptabla och utredningens förslag kommer inte minska den skadeproblematiken. Förutom renskötseln så påverkas ett flertal andra samhällsintressen negativt av snöskoterkörning exempelvis friluftsliv, markägare, naturskydd och kommersiell turism. Att snöskoter som till stor del är ett fritidsintresse skadar och stör för så många andra intressen i samhället är inte rimligt. Det är därför nödvändigt att regeringen fortsätter utreda frågan för att finna rimliga balans mellan snöskoterkörning och andra parter i samhället.

SSR har förståelse för att frågan om att förtydliga och förändra regelverket för snöskoterkörning i norra Sverige kommer stöta på utmaningar. SSR:s uppfattning är dock att ytterligare utredning i frågan är nödvändig. SSR anser därför att regeringen bör utreda frågan vidare, en sådan utredning måste ske i nära samverkan med rennäringens företrädare. Det ligger i allas intresse att det skapas ett tydligt regelverk som håller i framtiden, vilket också på sikt kommer att minska polariseringen.

Frågan om terrängfordons påverkan på miljön och areella näringsverksamheter är högaktuell. Skadorna, och slitaget på naturen ökar och för att de olika näringarna ska kunna fortsätta verka, samverka och fungera tillsammans måste spelreglerna bli tydligare och effektivare. SSR anser att de förslag som nu presenteras i utredningen inte kommer att bidra till detta

Sámiid Rikkasearvi

Jenny Wik Karlsson

Förbundsjurist